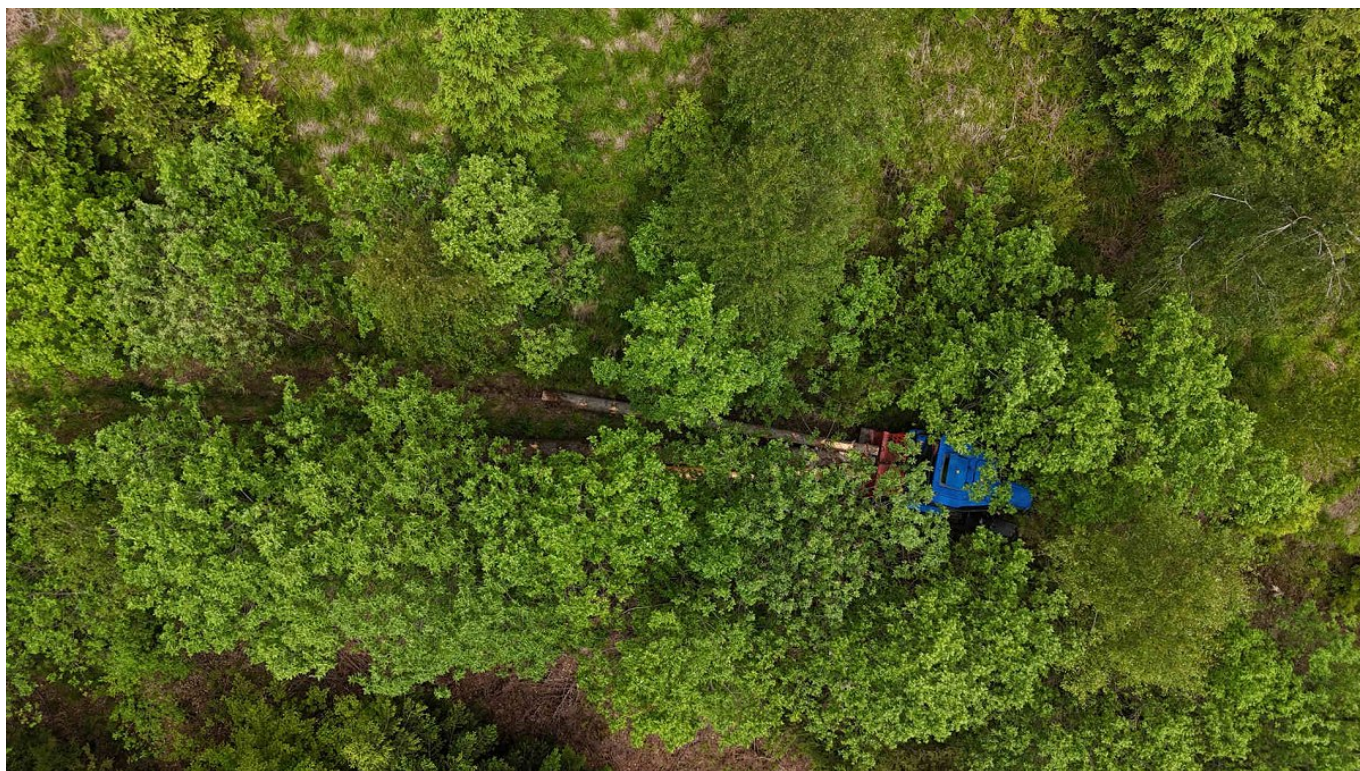

Izvajanje EUDR prestavljeno na konec leta 2025

Matjaž Dovečar, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Špela Ščap, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Tomaž Remic, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Objavljeno na spletu 18.11.2024 (<https://doi.org/10.20315/10.20315/IG.2024.0053>)

Evropska unija (v nadaljevanju EU) je maja 2023 sprejela Uredbo EU o proizvodih, ki ne povzročajo krčenja gozdov (ang. »EU Deforestation Regulation«, v nadaljevanju besedila EUDR) (EUR-Lex, 2023), s katero želi zmanjšati svoj vpliv na svetovno krčenje in degradacijo gozdov ter omejiti toplogredne emisije in izgubo biotske raznovrstnosti. EUDR, kot ena pomembnejših inovacij v okoljski politiki, prinaša daljnosežne spremembe v upravljanju globalnih blagovnih verig (Muradian in sod., 2025). Tik pred načrtovanim začetkom izvajanja EUDR pa je prišlo do pomembnega preobrata. Evropska komisija (v nadaljevanju EK) je 2. oktobra 2024 objavila tretjo različico odgovorov na najpogostejša vprašanja deležnikov, splošne smernice o enotnem izvajanju uredbe na ravni EU, ter okrepljeni

strateški okvir glede mednarodnega sodelovanja, ob tem pa napovedala tudi predlog za enoletni zamik začetka izvajanja EUDR. Novi datum začetka uveljavitve, ki ga je 16. oktobra 2024 potrdil Evropski svet in 14. novembra 2024 tudi Evropski parlament, je zdaj 30. december 2025 za velika in srednja podjetja ter 30. junij 2026 za mikro in mala podjetja (Evropska komisija, 2024a). Hkrati Evropski parlament predlaga še dodatne vsebinske spremembe uredbe.

Ključni razlogi za enoletni zamik izvajanja določil uredbe EUDR

EK je zamik izvajanja, uradno opredeljen kot '12 mesecev postopnega uvajanja' in obravnavan v Predlogu Uredbe evropskega parlamenta in sveta o spremembi Uredbe (EU) 2023/1115 glede določb v zvezi z datumom začetka uporabe (EUR-Lex, 2024), sprejela kot odziv na številne pomisleke in tehnične izzive, kar je bilo presenetljivo, a glede na kontekst tudi pričakovano. Tekom letošnjega leta smo namreč spremljali številna opozorila in pobude EU s strani držav članic vključno s Slovenijo (v nadaljevanju besedila DČ), pa tudi drugih (tretjih) držav in gospodarstva, o tehničnih, pravnih in vsebinskih nejasnostih izvajanja EUDR ter o številnih negativnih posledicah izvajanja EUDR, med drugim tudi o gospodarskih posledicah za številne manjše proizvajalce, pa tudi posledice za evropske dobavne verige (npr. EUWID, 2024a, 2024b, 2024c, Reuters, 2024). Številni deležniki, vključno s tretjimi državami in gospodarskimi subjekti, so opozarjali na potencialne negativne učinke ter na potrebo po bolj celovitih pripravih.

Ključni razlogi za podajo predloga o enoletnem zamiku izvajanja določil EUDR so bili: (1) nepravočasna priprava novega informacijskega sistema EU, v katerega se vlagajo t. i. izjave o potrebni skrbnosti (ang. The Deforestation Due Dilligence Registry) (2) nedokončan sistem primerjalne analize ter razvrstitve držav glede na stopnjo tveganja za krčitve gozdov (ang. country benchmarking system) (3) nepravočasna priprava splošnih smernic za enotno izvajanje uredbe na ravni EU (ang. Guidance on EU Deforestation Regulation), ki podrobneje pojasnjujejo pravne zahteve iz uredbe kot npr. razumevanje izrazov in definicij, obsega zadevnih proizvodov, sistema potrebne skrbnosti, kmetijske rabe, časovnih okvirjev za izvajanje, itd. (4) nepravočasna priprava tretje različice odgovorov na najpogostejša vprašanja glede EUDR (ang. FAQ - Frequently Asked Questions), (5) nepravočasna priprava okrepljenega strateškega okvirja za mednarodno sodelovanje v okviru EUDR (ang. Strategic Framework for Cooperation) in (6) nezadostna in neenakomerna pripravljenost DČ in tretjih držav na popolni, učinkovit in nemoteni začetek izvajanja EUDR.

Nove prilagoditve in ukrepi za lažji prehod

Z enoletnim zamikom bodo gospodarski subjekti in pristojni organi držav članic pridobili dodatno časovno okno za učinkovito pripravo na nova pravila. Po novem so objavljene: splošne smernice, strateški okvir za mednarodno sodelovanje, tretja različica odgovorov na pogosta vprašanja (v nadaljevanju FAQ; v nabor so dodali 50 novih), informativni bilten za mikro, mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP), navodila za uporabo novega informacijskega sistema, posodobljena in dopolnjena je spletna stran EK, vzpostavljena je platforma Deforestation Free Trade Gateway. Navedeno bo v pomoč proizvajalcem, trgovcem, pristojnim organom DČ in partnerskim državam v dobavnih verigah obravnavanih surovin (tj. govedo, kakav, kava, oljna palma, soja, guma in les) in proizvodov iz le-teh (npr. meso, palmovo olje in njegovi produkti, lesni proizvodi).

Za zagotovitev nemotene izvedbe EUDR po vsem svetu sta EK in Evropska služba za zunanje delovanje (ESZD) predstavili strateški okvir za mednarodno sodelovanje pri izvajanju EUDR. Gre za izpolnitev 30. člena uredbe, ki zagovarja močno mednarodno sodelovanje in vključevanje. Dokument opredeljuje pet prednostnih področij ukrepanja: podpora malim kmetom, prehod na trajnostno pridelavo surovin in rabo zemljišč, vključevanje v regulativne ukrepe in okoljske standarde na globalni ravni, sistemi sledljivosti in razvoj znanja ter inovacij (Evropska komisija, 2024a).

MSP, ki predstavljajo približno 90 % vseh zavezancev EUDR, lahko uveljavljajo izjeme oziroma zanje prilagojena določila, ki jih določa uredba. Le te so podrobneje predstavljene na spletni strani EK. Za uvrstitev v kategorijo MSP mora poslovni subjekt ustrezati dvema od treh kriterijev: (1) povprečno število zaposlenih je manjše od 250, (2) letni prihodek je manjši od 50 mio EUR in (3) bilančna vsota je manjša od 25 mio EUR (Evropska komisija, 2024b). Glavne poenostavitve za MSP so: (1) poenostavljene zahteve glede sistema potrebne skrbnosti – npr. MSP ne potrebujejo vlagati nove izjave v informacijski sistem, če je ta že bila podana s strani gospodarskega subjekta, ki je prvi dal surovino ali pridobljen proizvod na trg, (2) za mikro in mala podjetja velja daljši zamik začetka izvajanja uredbe (24 mesecev od uveljavitve in ne že po 18 mesecih) (3) ni jim treba pripravljati letnih poročil o izvajanju uredbe (Evropska komisija, 2024b). Kot podporo MSP iz tretjih držav je organizacija Združenih narodov v sodelovanju s Svetovno trgovinsko organizacijo uvedla platformo Deforestation Free Trade Gateway. Glavni cilj le te je spodbujanje povezovanja in sodelovanja med deležniki, posledično zmanjševanje stroškov MSP za doseganje skladnosti in njihov nadaljnji dostop do trga EU. V prvi vrsti je namenjena manjšim proizvajalcem, zadrugam in trgovcem (DFTG, 2024).

Prihodnje aktivnosti in pričakovanja

V prihodnjih mesecih se pričakuje sprejem izvedbenih predpisov, ki bodo določili ključne elemente izvajanja uredbe, vključno z razvrstitvijo držav glede na stopnjo tveganja za krčenje gozdov. Seznam naj bi bil objavljen najpozneje do 30. junija 2025. Po novih informacijah, bo večina svetovnih držav kategoriziranih s stopnjo nizkega tveganja (Evropska komisija, 2024a). Ključna prednost te spremembe bo zmožnost boljše osredotočenosti pristojnih organov DČ na države z najbolj izpostavljeno problematiko krčitev gozdov (Evropska komisija, 2024a, Evropski parlament, 2024). Naj spomnimo, da za države z nizko stopnjo tveganja velja poenostavljen postopek potrebne skrbnosti, nadzorni organi pa morajo opraviti 1 % pregledov gospodarskih subjektov letno (Dovečar in sod., 2024).

Kot prvi bo sicer, predvidoma v mesecu decembru 2024, objavljen izvedbeni akt o novem informacijskem sistemu. Registracija gospodarskih subjektov v končno (produkcijsko različico) sistema je omogočena od 7. novembra 2024 dalje, vendar vanj trenutno še ni mogoče vlagati izjav o potrebni skrbnosti (Evropska komisija, 2024c).

Vse funkcionalnosti sistema pa se da že sedaj preveriti v testni različici sistema (Evropska komisija, 2024č). Na spletni strani EK so prav tako na voljo uporabniška navodila za registracijo in uporabo sistema, kot tudi dodatne informacije in predstavitevni videi ter termini usposabljanj za gospodarske subjekte (Evropska komisija, 2024a).

Predlog enoletnega zamika izvajanja določil EUDR je bil obravnavan in potrjen na Svetu EU v oktobru, v Evropskem parlamentu pa 14. novembra. Vendar Evropski parlament, poleg enoletnega zamika, predlaga še dodatne spremembe uredbe. Med drugim predlaga (poleg že obstoječih treh stopenj

tveganja: nizko, srednje in visoko) vzpostavitev nove stopnje, v katero bodo vključene države, ki ne predstavljajo tveganja za krčenje gozdov. Države, uvrščene v stopnjo „brez tveganja“, so opredeljene kot države s stabilno oziroma naraščajočo površino gozdov. Le te naj bi imele bistveno manj stroge zahteve, saj je tveganje za krčenje gozdov v njih zanemarljivo oziroma ga ni.

Evropski parlament se je zato odločil, da zadevo vrne Odboru za medinstitucionalna pogajanja. Usklajeno besedilo bo sprejeto v okviru trialoga, tj. pogajanj med Evropskim parlamentom, svetom in EK. Veljavnost EUDR na koncu potrdira Svet EU in parlament EU. Predvidoma konec leta 2024 pa bo nato sledila še objava spremembe uredbe v Uradnem listu EU (Evropski parlament, 2024).

Viri

DFTG, 2024. Deforestation Free Trade Gateway. <https://www.intracen.org/resources/tools/deforestation-free-trade-gateway> (citirano: 23. 10. 2024)

Dovečar, Matjaž, Ščap, Špela, Remic, Tomaž, 2024. Pol leta pred izvajanjem EUDR: Politika in gospodarstvo se soočata z izzivi in dvomi. Spletni portal WoodChainManager, URL: <https://wcm.gozdis.si/sl/novice/2024052108491572/1/pol-leta-pred-izvajanjem-eudr-politika-in-gospodarstvo-se-soocata-z-izzivi-in-dvomi/> (citirano: 23. 10. 2024)

EUR-Lex, 2024. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Regulation (EU) 2023/1115 as regards provisions relating to the date of application: EUR-Lex - 52024PC0452R(01) - EN - EUR-Lex

EUR-Lex, 2023. Regulation (EU) 2023/1115: EUR-Lex - 32023R1115 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

EUWID, 2024a. Sawmilling industry's market assessment still clouded. <https://www.euwid-wood-products.com/news/roundwood-sawnwood/sawmilling-industrys-market-assessment-still-clouded-250924/> (citirano 25. 9. 2024)

EUWID, 2024b. EUDR a key topic at GD Holz raw timber day. <https://www.euwid-wood-products.com/news/roundwood-sawnwood/eudr-a-key-topic-at-gd-holz-raw-timber-day-050624/> (citirano 5. 6. 2024)

EUWID, 2024c. Implementation of EUDR increasingly being met with resistance in politics and business. <https://www.euwid-wood-products.com/news/roundwood-sawnwood/implementation-of-eudr-increasingly-being-met-with-resistance-in-politics-and-business-100424/> (citirano 10. 4. 2024)

Evropska komisija, 2024a. Commission strengthens support for EU Deforestation Regulation implementation and proposes extra 12 months of phasing-in time, responding to calls by global partners. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_5009 (citirano: 22. 10. 2024)

Evropska komisija, 2024b. Obligations for SMEs operating under EUDR. https://green-business.ec.europa.eu/deforestation-regulation-implementation/factsheet-smes_en (citirano 25. 10. 2024)

Evropska komisija, 2024c. EUDR sistem TRACES NT. URL: <https://eudr.webcloud.ec.europa.eu/tracesnt/login> (citirano 15. 11. 2024)

Evropska komisija, 2024č. Testna različica EUDR sistema. URL: <https://webgate.acceptance.ec.europa.eu/tracesnt-alpha/login> (citirano 15. 11. 2024)

Evropski parlament, 2024. EU deforestation law: Parliament wants to give companies one more year to comply. Izjava za javnost, objavljena 14. 11. 2024.

Evropski svet, 2024. EU deforestation law: Council agrees to extend application timeline. EU deforestation law: Council agrees to extend application timeline - Consilium (citirano: 23. 10. 2024)

Food and Agricultural Policy, 2024. European Parliament votes to fast-track delay to EU anti-deforestation rules. World- Europe Imports, Exports, Regulation & Legislation, Environment, Conservation & Sustainability (objavljeno 24. 10. 2024)

Muradian, R., Cahyafitri, R., Ferrando, T., Grottera, C., Jardim-Wanderley, L., Krause, T., Kurniawan, N. I., Loft, L., Nurshafira, T., Prabawati-Suwito, D., Prasongko, D., Sanchez-Garcia, P. A., Schröter, B., Vela-Almeida, D. 2025. Will the EU deforestation-free products regulation (EUDR) reduce tropical forest loss? Insights from three producer countries. Ecological Economics, 227, 16 s. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2024.108389>

Reuters, 2024. EU proposes to delay landmark anti-deforestation law by 12 months. <https://www.reuters.com/world/europe/eu-proposes-12-month-delay-deforestation-regulation-2024-10-02/> (citirano 23. 10. 2024)